

Niedostępna ludzkim oczom

Dziewczyna Bolesława Leśmiana

Iluzja

- wrażenie, że się widzi coś, czego w istocie nie ma;
- wiara w coś lub w kogoś albo przekonanie o czymś, niemające pokrycia w rzeczywistości;
- zniekształcone widzenie lub błędna interpretacja czegoś pod wpływem silnych emocji.

Problematyka *Dziewczyny* Leśmiana

- utwór wieloznaczny, trudny do zrozumienia, chociaż przedstawiona w nim opowieść wydaje się zrozumiała
- tematyka: historia 12 braci, opowieść o dążeniu do celu (rozbicie muru), o spełnianiu swoich pragnień, o realizacji pragnień

Elementy świata przedstawionego

mogące uchodzić za realne

dwunastu braci
mur
praca braci (kruszenie muru)
śmierć bohaterów

o charakterze fantastycznym

głos dziewczyny
cienie
upersonifikowane młoty i ich praca

Uzasadnienie:

elementy fantastyczne, które stanowią nawiązanie do ballad ludowych, służą podkreśleniu, że rzeczywistość otaczająca człowieka ma wiele wymiarów, są znakiem tego, co w człowieku nieodgadnione, tajemnicze, wymykające się poznaniu, postaci fantastyczne (cienie, młoty) mogą być ucieleśnieniem pragnień i przeczuc bohaterów, znakiem ich wewnętrznej przestrzeni

Język utworu

- Liczne wykrzyknienia i zdania wykrzyknikowe (np. „Łka, więc jest!”, „Boże mój!”, „Takież to świat! Niedobry świat!”) zwiększają emocjonalność utworu, są wyrazem zaangażowania i uczuć osoby mówiącej w wierszu.
- Użyte przez poetę pytania retoryczne (np. „Czemuż innego nie ma świata?”) sygnalizują problemy do przemyślenia, odsyłają do ukrytej warstwy utworu.
- Zastosowanie powtórzeń (np. „huczały śpiżem same w sobie! // Huczały w mrok, huczały w blask...”, „Bo to był głos i tylko – głos, i nic nie było oprócz głosu!”) wzmacnia rytmiczność utworu, zwraca uwagę na wybrane słowa, nadając im szczególne znaczenie.

Symbol

Element
materialny

Ukryta treść –
różne
znaczenia

SYMBOL

- W sztuce i literaturze motyw będący znakiem treści ukrytych, niejednoznacznych, pozwalający na różne rozumienie tych treści.
- Znak, osoba, przedmiot itp., które coś oznaczają.
- Znak literowy lub cyfrowy stosowany do oznaczania wielkości, jednostek, miar itp.

Symbole w *Dziewczynie*

Świat po jednej stronie muru

„Nic – tylko płacz i żal i mrok i niewiadomość i zatrata. // Takiz to świat! Niedobry świat! Czemuż innego nie ma świata?”

pesymistyczna wizja świata, w którym nie ma nic stałego; człowiek nie rozumie otaczającej go rzeczywistości („niewiadomość”) i z czasem traci wszystko, co zdobył („zatrata”) – w ten sposób poeta ukazał tragizm ludzkiego losu

MUR

„zimny głaz”

symbol:

granicy poznania;
przeciwności, trudności na drodze do osiągnięcia celu;
ograniczenia człowieka;
trudu istnienia, rozbijanie muru to próba ogarnięcia świata, zmierzenia się z życiem

Świat „poza murem”

„[...] nic i nic! Ni żywej duszy, ni Dziewczyny! [...] i nic nie było oprócz głosu!”

wizja świata marzeń (bracia zbadali „mur od marzeń strony”), snu, idealistycznych dążeń, które okazują się jedynie ułudą, pustką i ciszą („i była zgroza nagłych cisz”)

Perspektywy czasowe w utworze

czas ludzi, okres życia człowieka, rozpoczęcie zadania – „Porwali młoty w twardą dłoń i jęli w mury tłuc z łoskotem [...]; łamią się piersi, trzeszczy kość, próchnieją dłonie, twarze bledną.../ I wszyscy w jednym zmarli dniu i noc wieczystą mieli jedną...”

czas cieni, kontynuacja zadania – „Lecz cienie zmarłych [...] nie wypuściły młotów z dłoni!/ I tylko inny płynie czas – i tylko młot inaczej dzwoni...”

czas młotów, dokończenie zadania – „Lecz dzielne młoty [...] nie poddały się żałobie!/ I same przez się biły w mur [...] I runął mur...”

Interpretacja *Dziewczyny*

Dla braci, cieni i młotów *Dziewczyna*, której istnienia dowodził głos („Łka, więc jest” – nawiązanie do Kartezjańskiego „Myślę, więc jestem”), była ucieleśnieniem ich marzeń, wyśnionym ideałem (bracia „wierzyli w sny”), była celem, dla którego realizacji gotowi byli poświęcić się całkowicie. *Dziewczyna* może być symbolem tajemnicy życia, ideału, marzenia, celu, największego pragnienia człowieka. Wiara w sen o *Dziewczynie* stała się sensem życia bohaterów („Oddali ciała swe na strwon owemu snowi, co ich kusił”). Cienie i młoty wydają się kolejnymi wcieleniami braci, dopełniającymi ich dążenie w innych wymiarach; mogą także symbolizować pełnię ludzkiej egzystencji – jedność ciała (bracia), ducha (cienie) i materii (młoty). Kiedy człowiek umiera, trwa w pamięci bliskich w coraz mniej wyraźnej postaci (cienie), ostatecznie pozostaje po nim jego dzieło, zarówno rzeczy materialne, jak i zaszczepione idee (młoty, które biją w mur same przez się).

Przesłanie utworu

Bracia rozpoczęli pracę, bo „pokochali głosu dźwięk i chętny domysł o Dziewczynie” – powodował nimi zachwyty nad własnym wyobrażeniem o jej pięknie, uwierzyli w swój sen, w marzenie, w tęsknotę. Nie mogli zgłębić tajemnicy Dziewczyny, gdyż oddzielał ją od nich nieprzebyty mur. Pragnienie poznania prawdy popchnęło ich do działania, któremu oddali się całkowicie, ale odkryli tylko nicłość i pustkę – sen okazał się nierzeczywisty. **Najważniejsze było jednak ich mozolne dążenie do celu.**

Pokonywanie przeciwności, wysiłek (pozornie daremny, absurdalny i z góry skazany na niepowodzenie) same w sobie są wartością, która nadaje sens ludzkiemu życiu („na znak spełnionych godnie trudów”).

Dziewczynyna jako ballada

- śpiewność, rytmiczność, regularna budowa stroficzna;
- możliwe nawiązanie do legendy;
- obecność elementów fantastycznych obok realistycznych;
- zaangażowanie osoby opowiadającej;
- wyrażenie wiary w wielowymiarowość świata (przenikania się przestrzeni materialnej i duchowej);
- nauka, mądrość wynikające z opowieści